

hereticis, vere esse baptizatos, et similiter ordinatos, vere esse ordinatos, quando Ordinatio hereticis vere Episcopus fuerat, et adhuc erat, saltem quantum ad characterem?

Illud vero de Photino forte est mendacium, sicut de revocatione Acacii : sed verum sit ; num propterea non erit Catholicus Anastasius? An non licet summo Pontifici sine Concilio omnium Episcoporum, presbyterorum, et Clericorum totius Ecclesiae, absolvere unum excommunicatum? Quod addunt, Anastasium Papam morte repentina a Deo immissa defunctum, videtur ortum ex eo, quod constat, Anastasium hereticum Imperatorem illo ipso tempore fulmine ictum perisse, ut scribit Beda, Cedrenus, et Zonaras, et Paulus Diaconus in ejus vita, alioqui fabulam esse non dubium est.

Vigesimus est Vigilus, quem Liberatus in Breviar. cap. 22. refert, epistolam scripsisse ad Theodoram Imperatricem et alios hereticos, qua confirmabat haeresim ipsorum, et anathema dicebat iis, qui confitentur duas in Christo naturas.

Respondeo: multi existimant, hunc locum Liberati esse corruptum ab hereticis, eo quod in Pontificali contrarium videatur narrari. At cum vestigium nullum appareat corruptionis in lib. Liberati, et revera non pugnet narratio Liberati cum narratione Pontificalis, aliter respondendum est. Dico igitur: Vigilum scripsisse illam epistolam, et damnasse Catholicam Fidem, saltem exteriori confessione ; sed hoc nihil obesse nostrae causae. Nam id fecit, cum adhuc viveret Sylvester Papa, quo tempore Vigilus ipse Papa non erat, sed Pseudopapa : neque enim duo simul veri Pontifices summi esse possunt ; et constabat tunc omnibus, Sylvester verum Pontificem esse, licet in exilio degeret.

Sciendum est enim, Anthemium hereticum depositum fuisse ab Agapeto Romano Pontifice de Episcopatu Constantinopolitano : deinde Imperatricem petivisse a Sylvio Agapeti successore, ut Anthemium restitueret, quo recusante, Vigilum tunc Archidiaconum promississe Imperatrici, se Anthemium revocaturum, si posset Romanus Pontifex fieri : continuo autem, jussu Imperatricis, opera Belisarii, fuisse S. Sylvesterium expulsam de sua sede in exilium, et Vigilum creatum Papam, seu potius Antipapam: quo tempore non esset mirum, si errare in

Fide, et etiam hereticus plane esse potuisset. Quamquam ne tunc quidem definit aliquid contra Fidem tanquam Pontifex, neque animo hereticus fuit : siquidem epistolam scripsit nefariam quidem, et Christiano homine indignam ; tamen in ea Catholicam Fidem non damnavit palam, neque heretico animo, sed occulte, propter cupiditatem praesidendi, ut Liberatus ibidem dicit, et ex epistola ipsa Vigilii apparet. Scribit enim ut caveant, ne epistolam illam ullus videat, et ut sint omnia occulta usque ad tempus: erat enim Vigilus tunc in angustiis summis, in quas eum ambitio sua conjecerat. Nam si palam se hereticum profiteretur, metuebat Romanos, qui hereticum sedere in Petri Cathedra nunquam passuri videbantur : si e contrario Catholicum se profiteretur, metuebat Imperatricem hereticam, cujus opera Pontificatum adeptus fuerat ; itaque rationem illam excogitavit, ut Romae Catholicum ageret, et interim per litteras apud Imperatricem hereticum simularet.

Contigit autem paulo post, ut Sylvester moreretur ; et Vigilus, qui eo usque in schismate sederat, inciperet jam solus et legitimus Pontifex esse, nimirum, confirmante et accipiente eum Clero et populo Romano. Ab hoc vero tempore nullus inventus est in Vigilio aut error, aut erroris simulatio ; sed summa constantia in Fide usque ad mortem, ut appareat, cum ipso Pontificatu firmitatem Fidei eum accepisse, et de levi palea in solidissimam petram commutatam fuisse. Nam cum Imperatrix Theodora haeretica freta oculis litteris, et promissione Vigilii, peteret ab eo, ut Anthemium Patriarcham praedictum, sicut promiserat, restitueret ; ille rescripsit, se temere promississe, graviterque ea promissione peccasse, et ideo non posse, nec velle implere quae promiserat, ne peccata peccatis adderet. Quocirca ab irata Imperatrice in exilium missus fuit, et misere vexatus usque ad mortem. Id quod non solum scribitur in Pontificali, sed etiam annotarunt Paulus Diaconus in vita Justiniani, et Aimonius lib. II, cap. 32. de gest. Francor. et ipsi etiam Magdeburgenses Cent. VI, cap. 40. in vita Vigilii, et idem etiam indicat brevissime Liberatus, in fine cap. 22. ubi dicit: Vigilum ab illa ipsa haeresi, quam initio occulte foverat, misere afflictum postea fuisse.

Denique Vigilum, post mortem Sylvesterii, verum et sanctum Pontificem fuisse ; testan-

tur omnes illi, qui illo ipso tempore viventes scripserunt aliquid de Vigilio. Gregorius I lib. II, epist. 36. ad Episc. Hybern. : « Recordandae, inquit, memoriae Vigilii Papa in urbe regia constitutus, contra Theodoram tunc Augustam, vel Acephalos, damnationis promulgavit sententiam. » Cassiodorus lib. de div. lect. cap. 1. : « Origenem, inquit, praesenti tempore a Vigilio Papa viro beatissimo constat esse damnatum. » Arator praefat. Act. Apost. qua ipse carmine scripsit, et Vigilio Papae dedicavit, sic incipit : « Domino sancto beatissimo Apostolico, et in toto orbe primo omnium Sacerdotum Papae Vigilio. » Denique constat ex Evagrio lib. IV, cap. 37. a Vigilio confirmatam fuisse V Synodum generalem, in qua damnata est haeresis illa, quam Theodora fovebat, et de qua ipse Vigilus ab adversariis accusatur.

Posset etiam dici : epistolam illam Vigilii, cujus meminit Liberatus, fuisse confictam ab hereticis : Liberatum autem credidisse falso rumor, quem haeretici sparserant. Nam quod haeretici confinxerint epistolam quandam Vigilii Papae nomine ad Theodoram et Justinianum, deprehensum fuit certis indicibus in VI Synodo, act. 14. sed quidquid de hoc sit ; satis nobis est, eum nulla in re errasse, quo tempore verus Pontifex fuit.

Vigesimus primus est S. Gregorius I qui a Durando in IV, dist. 7. q. 4. accusatur erroris, quod in epistol. 26, lib. III ad Joan. Episc. Caralitan. permisit presbyteris conferre Confirmationis Sacramentum, quod jure divino solis Episcopis convenit. Propter quem locum Gregorii Adrianus in quaest. de Confirmat. art. ult. asserit, Pontificem posse errare in definiendis dogmatibus Fidei.

Respondeo primo : non B. Gregorium, sed Durandum potius et Adrianum errasse. Siquidem Concilium Florentinum in instruct. Armen. et Tridentinum sess. VII. can. ult. docent, Confirmationis ordinarij ministerium esse Episcopum : ex quo sequitur, posse extraordinarie, etiam non Episcopum esse ministrum ejus Sacramenti. Deinde, Gregorius non decretum aliquod de hac re edidit, sed solum concessit quibusdam presbyteris, ut absentibus Episcopis confirmarent ; proinde, si in hac re Gregorius errasset, non doctrinae, sed exempli seu facti error fuisset. Est etiam alius quidam error, qui S. Gregorio attribuitur, sed falso,

de quo dicemus infra, cum agemus de Gregorio III.

Vigesimus secundus est Bonifacius V, quem graviter reprehendunt Magdeburgenses Cent. VII, cap. 40. quod ipse in epist. ad Edwinum Regem Angl. quam refert Beda lib. II hist. Angl. cap. 10. docuerit, Christum a solo originali peccato nos redemisse.

Respondeo : Centuriatores de suo addidisse illam vocem *Solo*. Bonifacius enim sic ait : « Accedite ergo ad agnitionem ejus, qui vos creavit, qui in vobis vitae insufflavit spiritum, qui pro vestra redemptione filium suum unigenitum misit, et vos ab originali peccato eriperet. » Haec ille. Ubi, quod non meminerit aliorum peccatorum causa fuit, quia peccatum originale est principale, et propter quod delendum principaliter Christus mortuus est. Unde Joan. I. legimus : *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Graece, *ὁ ἀγνός τοῦ κόσμου*, id est, *peccatum illud Mundi*, hoc est, peccatum originale, quod solum est commune toti Mundo : nam plurimi nullum aliud habent, ut omnes pueri.

CAPUT XI.

De Honorio I.

Vigesimustertius est Honorio I. quem hereticum Monothelitam fuisse contendit Nilus in lib. de Prim. Rom. Pontif. Idem asserunt Magdeburgenses Cent. VII. cap. 10. in vita ipsius, et cap. 11, eolum. 553. inter manifestos hereticos eum ponunt. Nec solo heretici, sed etiam nonnulli ex Catholicis Honorium hereticum fuisse contendunt, ut Melchior Canus lib. VI, de loc. cap. ult. Argumenta ipsorum haec sunt. Primum, ex epistolis ipsius Honorii : existant enim duae epistolae Honorii ad Sergium ; una in VI Synodo, actor. 12. altera ibidem actor. 13. in utraque autem Honorius approbat doctrinam Sergii Principis Monothelitarum, et jubet non debere dici, Christum duas habere voluntates aut operationes.

Secundum, ex VI Synodo, act. 13. ubi damnatur Honorius tanquam hereticus, et comburantur ejus epistolae, et in sequentibus actionibus omnibus repetitur ejus damnatio.

Tertium, ex VII Synodo, act. ult. ubi totum Concilium dicit anathema Honorio, Sergio, Cyro, et cæteris Monothelitis, et idem repeti in epistola, quam scribit ad Clericos universos.

Quartum, ex VIII Synodo, act. 7. ubi legitur, et probatur epistola Concilii Romani sub Adriano II, ubi Pontifex cum Concilio asserit, fuisse Honorium iudicatum post mortem a Concilio VI, quia de hæresi accusatus fuerat.

Quintum, ex epistola Agathonis Papæ, qui in epist. ad Constant. Imper. quæ habetur in 4. act. VI Concilii generalis, anathema dicit Honorio, tanquam Monothelitæ.

Sextum, ex Leone II, qui in epist. ad eundem Imp. quæ habetur ad finem Concilii, eundem Honorium execratur, tanquam qui Sedem Apostolicam sua hæresi contaminaverit.

Septimum, ex variis scriptoribus Græcis et Latinis, qui Honorium fuisse hæreticum testantur. Id enim asserit Tharadius Episcopus Constantinopolitanus, in epist. ad Patriarch. quæ habetur in VII Synodo, act. 3. Item Theodorus Episcopus Hierosolymæ, in epist. Synod. quæ habetur in eadem VII

Synodo, act. 3. Item Epiphanius Diaconus Catholicus, in disput. cum Gregor. hæret. quæ habetur in 6. act. VII Synodi. Psellus in carm. de 7. Synodis, Beda de sex atq. in vita Constant. IV Imp. et liber Pontific. in vita Leonis II.

At pro Honorio scripserunt Albertus Pighius lib. IV Hierarch. Eccles. cap. 8. Hosius lib. II, cont. Brent. et Joannes a Lovanio in lib. de perpet. Cath. Petri protect. et firm. cap. 41. et Onufrius in Annot. ad Platin. in vita Honorii; quorum rationes multo sunt efficaciores, quam adversariorum, ut patebit in solutione argumentorum.

Ad primum ergo respondeo dupliciter. Primo, fortasse illas epistolas esse confictas, et insertas Concilio generali ab hæreticis; quod enim hoc non temere dicatur, patet ex eo quod constat, in V Synodo fuisse a similibus hæreticis insertas epistolas fictitias Vigili Papæ Romani, et Mennæ Patriarchæ Constantinopolitani. Id quod deprehensum fuit in VI Synodo, act. 12 et 14. dum relegerentur acta V Synodi. Sunt enim inventi tres quaterniones ab hæreticis inserti, et in his istæ epistolæ. Quid ergo mirum, si iidem artifices idem fecerint in VI Synodo (1)?

Secundo dico: in epistolis istis Honorii

(1) Certum est: 1º extitisse apocryphorum fabricas tum Antiochiæ, tum Constantinopoli, prope Ecclesiam sanctorum Joannis et Phocæ; 2º Episcopos Græcos, numero 227, absque hesitatione subscripsisse pretenso Concilio quini-sexto; 3º textum sextæ Synodi fuisse pluries mutatum et interpolatum, ita ut contradictionibus scateat; 4º falsariorum crimen probari, si comparantur acta VI Synodi cum vitis S. Agathonis in Libro Pontificali; 5º Romam nunquam admisisse accusationem adversus Honorium, et epistolas S. Leonis II quæ damnationem fatentur, e monothelitarum fabrica exisse, quod manifestatur epocharum confusione et stupiditate qua Pontifex contradixisset S. Agathonem et Imperatori Constantino Pogonat, et scripsisset tum Quiricio Toletano a quadraginta annis mortuo, tum Simplicio, prefecto Hispano, qui nunquam extitit. Qui plura desiderat, adeat: *Annales de philosophie chrétienne*, 1833, secundo tomo.

Ceterum, quidquid sit de apocryphis et interpolatis sive litteris Pontificibus sive actis VI Concilii, neque fides catholica, neque doctrina de infallibilitate Papæ, neque etiam Honorii personalis fides in causa sunt:

1º Non fides catholica: nam Honorii litteræ non directæ sunt, ut regula fidei, omni Ecclesie, et diu ignote, fuerunt, non tantum in Occidente, sed etiam in Oriente ubi, in Concilio Constantinopolitano tantum, Episcopis innotuerunt;

2º Neque doctrina de infallibilitate Papæ ex cathedra definitis: nam Honorii litteræ non sunt dogmaticæ et Honorius, non solum non definitivum quidquam; sed, de orta questione, nihil definitivum sibi esse declaravit;

3º Nec etiam Honorii personalis fides: nam, quidquid sit de sensu proprio et naturali harum litterarum, et præsertim de sensu relativo, hic Pontifex, ob adversariorum insidias, potuit de eorum intentione decipi et non sat verborum sensum ponderasse.

Questio tota versatur in hoc scilicet: Honorius fuit ne Monothelismi fautor positivus aut negativus?

Epistolæ Leonis II Papæ et Liber divinus Romanorum Pontificum, Honorium tantum negligentia et inadvertentia peccasse videntur indicare.

Concilii autem acta dicunt eum positive heresi fuisse: quia in omnibus mentem Sergii secutus fuisse et impia confirmasset dogmata. Sed forsitan hæc oppositio est tantum in specie. Credendum

nullum contineri errorem. Honorius enim in his epistolis confitetur, quod ad rem attinet, duas in Christo voluntates et operationes; et solum prohibet nomina unius vel duarum voluntatum, quæ tunc erant inaudita; idque prudentissimo consilio. Quod rem ipsam confiteatur, patet ex illis verbis secundæ epistolæ: «Utrasque naturas in uno Christo, unitate naturali copulatas cum alterius communione operantes, atque operatrices confiteri debemus. Et divinam quidem, quæ Dei sunt, operantem, et humanam, quæ carnis sunt, exequentem non divide, neque confuse, aut convertibiliter Dei naturam in hominem, nec humanam in Deum conversam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes etc. Hæc confessio Catholicissima est, et Monothelitæ heresim penitus destruens.

Quod autem Honorius prudentissimo consilio prohibuerit nomina unius, vel duarum operationum, probatur. Nam tunc initium erat hujus hæresis, nec ab Ecclesia aliquid de his nominibus erat definitum: tunc enim primum Cyrus Alexandrinus cœperat prædicare unam in Christo operationem: e contrario vero Sophronius Hierosolymitanus opponens se Cyro, prædicabat in Christo duas operationes. Retulit Cyrus hanc contentionem ad Sergium Constantinopolitanum, et uterque ad Honorium Romanum. Honorius igitur metuens, id quod postea evenit, ne ista contentio in grave aliquod schisma crederet, et simul videns, sine his vocibus posse fidem esse salvam; voluit conciliare utramque opinionem, et simul tollere de medio scandali et contentionis materiam. Itaque scripsit in epistol. I. ideo debere abstineri a vocabulo unius operationis, ne videamur cum Eutychianis unam naturam ponere in Christo: et rursus a duarum operationum vocabulo, ne videamur cum Nestorio duas personas ponere: «Ne, inquit, aut duarum operationum vocabulo

offensi, Nestorianos sectantes nos vœsana sapere arbitrentur, aut certe si rursus unam operationem fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementiam fateri putemur.»

Deinde in epist. 2. docens modum loquendi, et concilians opiniones: «Auferentes ergo, inquit, scandalum novellæ adinventio- nis, non vos oportet unam vel duas operationes definitas prædicare: sed pro una, quam quidam dicunt, operatione, oportet nos unum operatorem Christum dominum in utrisque naturis veridice confiteri, et pro duabus operationibus, ablato geminae operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est, divinitatis, et carnis assumptæ in una persona unigeniti Filii Dei Patris inconfuse, indivise, atque inconvertibiliter nobiscum prædicare propria operatione.» Hæc ibi; quæ certe nonnisi laudari possunt.

At paulo infra aperte prædicat unam tantum voluntatem his verbis: «Unde et unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi.» Respondeo: eo loco Honorium locutum esse solum de humana natura, ac dicere voluisse: non fuisse in homine Christo duas pugnantis voluntates, unam carnis, alteram spiritus; sed unam tantum, nimirum spiritus: caro enim in Christo nihil absolute petebat contra rationem. Hanc autem esse mentem Honorii, planum est ex ratione, quam reddit; sic enim ait: «Unde et unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi, quia profecto a divinitate assumpta est nostri natura, non culpa, illa profecto, quam ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitata.» Hæc ratio nulla est, si adferatur ad probandum, in Christo Deo et homine unam tantum esse voluntatem: efficacissima autem est, si inde probandum sit, non fuisse in Christo homine contrarias voluntates carnis et spiritus; illa enim contrarietas ex peccato nata est: Christus autem sine peccato humanam habet naturam.

est enim Honorii litteras a summis Pontificibus intellectas fuisse in sensu ab auctore intento; dum Concilium respexit tantum sensum litteralem et relative ad Sergii epistolam.

Circa hanc controversiam, post Sorbonicum Maretum, vehementer erravit clarissimus Dupanloup, Aurelian. Episcopus, in Observationibus de infallibilitate Papæ inopportune non definienda, et vehementius A. Gratry, abbas Academicus liberalismo, ut dicunt, nimium adductus. Quippe qui dicere non erubuit, Ecclesiam, ut Honorium excusaret, in recentibus Brevariis mentiam fuisse. Aurelianensem Episcopum confutarunt Augustin. Dechamps, Archiepiscopus Melchliniensis, Petrus Belet et Philippus Guignard, scriptores eruditi. Academicum sacerdotem Gratry contriverunt, et, ut bene dicam, in pulverem redegerunt, J. Chantrel, A. de Margerie archipresbyter Roques et doctissimus Dom. Guéranger, monasterii Solesmensis abbas. In Galaad redolent semper aromata.

Deinde, quia poterat aliquis objicere illa loca Evangelii : *Non veni facere voluntatem meam. Et : Non quod ego volo ; sed quod tu ; ubi videtur, Christus ut homo, habuisse contrarias voluntates, nimirum, unam malam, qua volebat non pati, alteram bonam, qua volebat non impleri priorem illam voluntatem suam, sed impleri contrariam, quæ erat conformis Dei voluntati.* Respondet Honorius paulo infra : « Est, inquit, scriptum : Non veni facere voluntatem meam, sed ejus, qui misit me, Patris, et, Non quod ego volo, sed quod tu vis Pater, et alia hujusmodi. Non sunt hæc diversæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ. Ista enim propter nos dicta sunt, quibus dedit exemplum, ut sequamur vestigia ejus, pius Magister discipulos imbuens, ut non suam unusquisque nostrum, sed potius Domini in omnibus præferat voluntatem » : hoc est, non habuit Christus contrarias voluntates, ita ut opus illi fuerit, unam vincere ac mortificare: sed ita loquitur, ac si haberet contrarias voluntates, ut nos doceat mortificare propriam voluntatem, quæ sæpe adversus Deum rebellare nititur.

Et confirmatur testimonio gravissimo S. Maximi, qui tempore Honorii vixit. Is enim scripsit Dialogum contra Pyrrhum Sergii successorem, qui adhuc est in Bibliotheca Vaticana. In eo Dialogo introducit Pyrrhum hæreticum proferentem pro se testimonium Honorii; deinde respondet ipse, Honorium semper fuisse Catholicum; et probat cum aliunde, tum ex testimonio Secretarii ipsius Honorii, qui epistolas illas scripserat ab Honorio dictatas, quem Secretarium tunc adhuc supersitem fuisse dicit. Testabatur autem Secretarius, mentem Honorii non fuisse unquam, negandi duas in Christo voluntates, et si quando videtur duas negare, id esse intelligendum de duabus contrariis et pugnantibus in eadem humana natura; quæ in nobis ex peccato inveniuntur, quod in Christo non fuit. Sed ipsa verba S. Maximi adscribamus.

Pyrrhus : « Quid tu habes quod respondeas de Honorio, qui litteris suis, quas ad Sergium superioribus temporibus scripsit, unicum plane voluntatem Domini nostri Jesu Christi professus est? » Maximus. « Utra harum litterarum verior, certiorque interpretatio habenda est, ejusne : Scribæ, qui nomine Honorii illas scripsit, præsertim cum idem adhuc superstes sit, omnisque virtu-

tis splendore, et religionis disciplina, totius Occidentis partes ornarit; an Constantinopolitanorum civium, qui nihil, nisi quod ipsis libet, loquantur? » Pyrrhus. « Verior ejus qui scripsit. » Maximus. « At is ad Imperatorem Constantinum sic de illa epistola, jussu Joannis Pontificis, scripsit. Sane quod unam Domini nostri voluntatem diximus, non est accipiendum, quasi de duabus divinæ et humanæ naturæ dictum voluntatibus, sed humanæ tantum. Cum enim Sergius scripsisset, prædicare quosdam duas esse Christi voluntates contrarias : nos rescripsimus, Christum duas voluntates contrarias non habere. »

Denique, cum in tota epistola Honorius contendat, non esse dicendam in Christo Deo et homine unam, nec duas voluntates; quomodo ipse sui oblitus tam aperte unam fateretur? non igitur unam esse dixit Dei et hominis; sed unam solius hominis, ut et verba sequentia, et Secretarius testantur. Habemus igitur, in ipsis epistolis nullum esse errorem.

Ad secundum dico : sine dubio Honorii nomen inter eos, qui damnantur a VI Synodo, insertum esse ab æmulis Romanæ Ecclesiæ, et similiter quidquid aliud ibi dicitur contra Honorium. Hoc probo primo : quia hoc testatur Anastasius Bibliothecarius in hist. sua ex Theophane Isauro Græco.

Secundo, quia erat consuetudo Græcorum fere ordinaria corrupendi libros. Nam (ut diximus) in hac ipsa VI Synodo, act. 12, et 14. deprehenderunt plurimas corruptiones ab hæreticis factas in V Concilio. Et Leo in epist. 83. ad Palestin. conqueritur de Græcis, quod epistolam suam ad Flavianum, se adhuc vivente, corruerunt. Gregorius lib. V, epist. 14. ad Narsem, asserit, Constantinopolitanos corrupisse Synodum Chalcedonensem, et idem se suspicari de Ephesina. Et addit, codices Romanorum longe esse veraciores, quam Græcorum. « Quoniam, inquit, Romani sicut non acumina, ita nec imposturas habent. »

Denique, Nicolaus I. in epist. ad Michael. remittens Imperatorem ad epistolam Adriani : « Si tamen, inquit, non falsata more Græcorum, sed sicut a Sede Apostolica missa est, penes Ecclesiam Constantinopolitanam, hactenus conservatur. » Nec sine causa hæc dixit : nam quæ ipse allegat in epistola ad Photium ex epistola Adriani ad Tharsium, non habentur in illa ipsa epistola,

ut legitur in VII Synodo. Detraxerunt enim Græci eum locum, quia contra honorem Tharsii faciebat. Si ergo corruerunt Græci III, IV, V, et VII Synodum; quid mirum si etiam VI corruerint? Præsertim cum constet, paulo post VISynodum conclusam, iterum ascendisse Constantinopolim multos Episcopos, et edidisse Trullanos canones, quorum Episcoporum non alius scopus videtur fuisse, quam taxandi et reprehendendi Romanam Ecclesiam.

Tertio, quia non poterat Concilium damnare Honorium tanquam hæreticum, nisi pugnaret cum epistola S. Agathonis; imo etiam secum, et plane contradictoria assereret. Nam Agatho Papa in epist. 1. ad Imp. quæ lecta est in ipso Concilio, sess. 4. sic ait : « Hæc est verè fidei regula, quam et in prosperis, et in adversis vivaciter tenui, atque defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi imperii, Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit : sed, ut ab exordio fidei Christianæ precepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata fine tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem quam suorum discipulorum Principi in sacris Evangeliiis fatus est : Petre, Petre, inquit, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticeum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus et Salvator omnium, cujus fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores fecisse semper, cunctis est agnatum. »

Ubi nota, Agathonem non solum dicere, Fidem in Sede Petri non defecisse, nec posse defecere, et proinde non posse Pontificem ut Pontificem aliquid contra Fidem decernere; sed etiam omnes suos prædecessores, quorum unus est Honorius, semper resitisse hæresibus, et confirmasse fratres in vera Fide. Et infra, postquam enumeraverat Agatho hæreticos Monothelitas, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, et Theodorum, ait : « Eximenda proinde, ac summis conatibus liberanda est sancta Dei Ecclesia de talium Doctorum erroribus, ut Evangelicam atque

Apostolicam Orthodoxæ fidei rectitudinem, quæ fundata est super firmam petram hujus B. Petri Apostolorum Principis Ecclesiæ, quæ ejus, gratia atque præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Præsulum numerus, Cleri, ac populorum nobiscum confiteatur ac prædicet. » Hæc epistola a toto Concilio probata est, act. 8. et act. 18. ubi dicunt Patres : non tam Agathonem, quam B. Petrum per Agathonem locutam.

Ex his ergo sic arguuntur. Si Honorius fuit hæreticus Monothelita, qua fronte Agatho de hac ipsa hæresi disputans scribit, nullum suorum prædecessorum unquam errasse? et cum Ecclesiæ cæteræ erroribus suorum Præsulum maculata fuerint, solam Romanam permansisse illibatam? Deinde, si Concilium fatetur, Petrum per Agathonem locutum, ac dixisse, Romanos Pontifices semper confirmasse fratres suos in Fide, et hæresibus nunquam succubuisse; qua temeritate idem Concilium in singulis fere actionibus dicit anathema Honorio hæretico; Ergo necesse est, vel Concilium esse falsatum, vel epistolam Agathonis, vel Concilium secum et cum Agathone pugnare : sed hoc ultimum nemo unquam asseruit, ne hæretici quidem : de secundo non fuit unquam illa suspicio; ergo necesse est tenere primum.

Ad hoc argumentum Nilus respondere conatur, sed frustra : « Forte, inquit, Agatho motus est cum eo, quod ratio questionis tunc id postulavit, sicut sæpe fit, ut ita scriberet; tum quod revera rarius illa Ecclesia a vero aberraverit. » Hæc ille.

At postulabat quidem ratio questionis, ut de sua auctoritate, et suorum prædecessorum laudibus aliquid diceret Agatho : num postulabat, ut impudentissime mentiretur? Et numquid non erat impudentissimum mendacium, quod ait Agatho, omnes suos prædecessores semper hæreticis resitisse si Honorius illa ipsa hæresi, de qua tunc loquebatur, contaminatus fuerat? Nec satis est, rarius errasse Romanam Ecclesiam, ut vere dici possit, nunquam errasse. Sed audiamus cætera : « Alioqui, inquit Nilus, si sic simpliciter, ac sine omni exceptione verum esset (nullum Romanorum Pontificum errasse) quomodo illud dictum constaret : Omnes declinaverunt, ac noxii facti sunt; non est qui bonum faciat, non est usque ad unum? »

Egregiam sane rationem, quasi David de Fide, et non de moribus loquatur. Non ait

Psalmus : *Non est qui bene credat, sed : Non est qui faciat bonum. Nam multis offendimus omnes*, ait Jacobus. Alioqui, si de Fide ageretur, oporteret etiam Paulum, et Joannem, et omnes Apostolos errare potuisse, etiam post acceptum Spiritum sanctum.

Pergit Nilus, « Posset et illud hic recte dici, Agathonem de preteritis temporibus esse locutum, quod in illis Romana Ecclesia non erraverit, non de futuris, quod eam unquam errare sit impossibile. » At Honorius, bone Nile, in preteritis temporibus fuerat : precessit enim multis annis Agathonem ; et deinde Agatho nonne de futuro ait, Fidem in sede Petri nunquam defecturam ?

Addit postremo Nilus : « Certe ante VI Synodum ea Agatho scripsit, nec ea tunc adhuc satis cognorat, de quibus VI egit Synodus. Non valde quoque mirum esset, si sancta illa Synodus ea perspexisset, quæ unus solus vir non satis cernere potuisset. » Hæc ille.

At si ita est ; erravit igitur Agatho ex ignorantia ; cur ergo tota Synodus act. 8 et 18. illam epistolam approbat, ut a S. Petro scriptam ; Quid hoc est aliud, quam dicere : tantam Synodum aut errorem approbasse, aut ipsam secum aperte pugnasse ? Ut illud omittam, nulli omnino melius cognita fuisse Honorii dogmata, quam Agathoni ; cum illa ipsa causa ab Joanne IV, Theodoro, Martino, aliisque prædecessoribus Agathonis, et Honorii successoribus sæpius examinata fuisset.

Quarto probatur ex epist. Nicolai ad Michael, ubi Nicolaus de Romanis Pontificibus ait : « Hos enim nec tenuis saltem rumor aspersit, aliquando cum prava sapientibus sapere, quanto minus concertare. » Hæc ille. At quomodo hoc verum est, si in publico, celeberrimo, frequentissimo generali Concilio sæpius acclamatum est, Honorio hæretico anathema ?

Quinto probatur, quia vel necesse est dicere, Concilium hoc, ubi Honorium damnat, depravatam fuisse ab æmulis, vel oportet asserere, hoc idem Concilium intolerabili errore, et impudentia laborasse : at hoc secundum ne hæretici quidem unquam dixerunt ; ergo dicendum est illud primum. Non potuisse autem Concilium sine intolerabili impudentia et errore damnare Honorium pro hæretico, inde constat, quod non habuit Concilium ullum indicium hæresis Honorii, nisi ex epistolis ejus ad Sergium, ubi Honorius prohibet, dici unam vel duas in Christo

operationes : at epistolæ illæ clarissime testantur, Honorium sensisse, et docuisse, duas esse in Christo operationes, et solum voluisse abstinere a nominibus illis *Unius, vel, Duarum*, ad scandalum tollendum, et contentionem sedandam. Non potest autem damnari pro hæretico, qui rem ipsam confitetur, licet nomen justa de causa arbitretur tacendum, præsertim ante definitionem Ecclesie. Alioqui B. Hieronymus posset jam damnari pro hæretico, quia in epist. ad Damas. censuit, non esse dicendas in Deo tres hypostases, cujus contrarium postea non semel Ecclesia definivit.

Acedat postremo, quod in Concilio Romano frequentissimo, quod celebratum est a sancto Martino I, Papa et Martyre, ante Synodum, de hac ipsa causa Monothelitarum damnati sunt nominatim Sergius, Cyrus, Pyrrhus, et Paulus : Honorii autem nulla mentio facta est. Nec potest hoc tribui acceptioni personarum, cum essent illi Episcopi sanctissimi viri : et præcipue S. Martinus, qui Concilio præsidebat ; multo minus tribui potest ignorantie aut oblivioni. Quis enim melius novit res gestas Pontificum, quam eorum successores ? Si igitur Romana Synodus non damnavit Honorium, quæ habuit autographa epistolarum ejus, et testes vivos verborum et factorum ipsius ; quomodo credibile est, VI Synodum id facturam fuisse ex solis epistolis ?

Quod si aliquis adhuc non possit adduci, ut credat corruptam esse VI Synodum ; is accipiat alteram solutionem, quæ est Joannis a Turrecremata, lib. II de Eccles. cap. 93. qui docet, Patres VI Synodi damnasse quidem Honorium, sed ex falsa informatione, ac proinde in eo iudicio errasse. Quamvis enim generale Concilium legitimum non possit errare, ut neque erravit hoc sextum, in dogmatibus Fidei definiendis, tamen errare potest in questionibus de facto. Itaque tuto dicere possumus, hos Patres deceptos ex falsis rumoribus, et non intellectis Honorii epistolis, immerito cum hæreticis connumerasse Honorium.

Dices : ergone tu melius Honorii epistolam intelligis, quam intellexerint tot Patres ? Respondeo ; non quidem a me, sed a Joanne IV, Martino I, Agathone, et Nicolao I, summis Pontificibus et a toto Concilio Romano sub Martino congregato, eas epistolam melius esse intellectas, quam a Græcis in Concilio sexto.

Cur igitur, inquires, Legati Agathonis non reclamaverunt, cum Honorius damnaretur ? Respondeo : id factum esse ad evitandum majus malum ; verebantur enim Legati, si reclamarent, ne impediretur definitio rectæ Fidei, et non posset tolli schisma, quod annis 60 jam duraverat ; nam damnabantur in eo Concilio Patriarchæ multi Constantinopolitani, Alexandrini, et Antiocheni ; quorum successores non facile acquiescerent, nisi illam Honorius damnaretur, qui una cum illis accusatus fuerat. Atque hæc de secundo argumento.

Ad tertium respondeo ; Patres VII Synodi secutos esse Synodum sextam, et solum repetivisse quod in ea legerant ; proinde deceptos fuisse ex sexta Synodo, quæ vel corrupta erat, vel per errorem Honorium damnaverat.

Ad quartum respondeo : Adrianum cum Synodo Romana non aperte dicere, Honorium fuisse hæreticum, sed solum dictum ei fuisse anathema ab Orientalibus, quia de hæresi fuerat accusatus. Ubi videtur Adrianus idcirco dixisse ab Orientalibus anathematizatum Honorium fuisse, quia sciebat, ab Occidentalibus, id est, a Concilio S. Martini non fuisse anathematizatum. Addidit autem Adrianus, etiam in causa Honorii non fuisse anathematizatos Orientales sententiam dicere in Honorium, nisi Romanæ Sedis consensus præcessisset, quia sciebat Legatos Agathonis consensisse in damnationem Honorii. Atque hæc quidem dicimus, si defendantur acta VI Synodi, tanquam integra ; nam si dicamus esse corrupta, respondendum erit : Adrianum deceptum fuisse ex depravatis illis actis VI Synodi.

Dices : at certe crediderunt ista Concilia, Papam errare posse, cum Honorium hæreticum fuisse crediderint. Respondeo : credidisse solum eos Patres, Papam errare posse ut privatum hominem, quæ est opinio probabilis, quamvis contraria videatur nobis probabilior : id enim est de quo accusatur Honorius, quod privatis litteris hæresim foviverit.

Ad quintum dico : Canum bis errare in hoc argumento. Primum, cum ait, Agathonem anathema dixisse Honorio ; nusquam enim hoc in epistolis Agathonis invenitur. Sed Canus deceptus videtur ex summa Conciliorum : nam auctor Summæ Conciliorum contra fidem ipsarum epistolarum, quæ habentur integra in Concilio sexto, ad-

didit nomen Honorii. Deinde cum ait, hanc epistolam Agathonis scriptam esse ad Concilium sextum : non enim ad Concilium, sed ad Imperatorem scriptæ sunt ambæ Agathonis epistolæ.

Ad sextum dico ; epistolam Leonis ab eisdem esse corruptam, a quibus corrupta est sexta Synodus : siquidem epistola illa pars quædam Concilii censetur et cum ipso Concilio circumfertur. Vel certe Leo secutus est iudicium Legatorum Agathonis, ne disturbaret negotium jam confectum. Sed non tenemur nos magis unum Leonem sequi, quam tot alios summos Pontifices ; præsertim in questione de facto, quæ ad Fidem non pertinet.

Ad septimum : objicio auctores auctiores, plures paucioribus, et antiquiores recentioribus. Nam in primis S. Maximus, qui tempore Honorii vixit, in Dial. cont. Pyrrh. Theophanes Isaurus in hist. quam citat Onuphrius, et Emanuel Callea in lib. quem scripsit pro Latinis contra Græcos, Honorium semper Catholicum fuisse testantur. Deinde Photius etiam Græcus, et Romanæ Ecclesie infestus in libel. de 7. Synodis ; ubi ad VI Synodum venit, dicit, damnatos fuisse Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum ; at de Honorio nihil dicit tale. Similiter Zonaræ in vita Constant. IV, referens nomina damnatorum in VI Synodo, Honorium omittit. Quod idem facit Paulus Diaconus in vita ejusdem Constant. IV. Denique historici Latini fere omnes, ut Beda, Anastasius Bibliothecarius, Blondus lib. IX Decad. I. Nauclerus, Sabellicus, Platina, et alii, Honorium Catholicum et sanctum Pontificem faciunt.

Addidi autem Bedam, etiamsi Canus non sit : nihil enim dubito, quin idem senserit, etsi in ejus l. de sex. ætat. irreperit nomen Honorii inter eos, qui recensentur damnati in VI Synodo. Videtur enim aliquis sciolus addidisse nomen Honorii in libro Bedæ, eo quod in VI Synodo ubique invenitur cum nominibus Cyri, Sergii etc. Nam quod Beda Honorium pro viro sancto habuerit, etiam post ejus mortem, patet tum ex lib. II hist. Anglor. cap. 17, 18, 19, ubi sæpius tanquam de optimo Pastore de Honorio loquitur ; tum ex vita S. Bertoldi Abbatis, ubi nunc Beatum, nunc Sanctum Honorium vocat, et inter alia sic ait : « Erat, inquit, venerabilis presul Honorius sagax animo, vicens consilio, doctrina clarus, dulcedine et humilitate

pollens », Et infra : « Præbuit optatum munus S. Papa patri memorato Bertollo, privilegia scilicet sedis Apostolicæ, quatenus nullus Episcoporum in præfato cœnobio quolibet jure dominari conaretur. » Hæc Beda de Honorio; quæ certe non diceret, si eum pro damnato hæretico habuisset, ut adversarii volunt.

CAPUT XII.

De aliis septem Pontificibus.

Vigesimusquartus Romanus Pontifex inter eos, qui errasse dicuntur, est S. Martinus I, quem accusant Magdeburgenses Cent. VII, cap. 20. quod in epist. ad Amand. docuerit, non esse dandam veniam Presbyteris, vel Diaconis post ordinationem suam peccantibus, quæ videtur esse species quædam Novatianismi.

Respondeo : Martinus non loquitur de venia peccatorum, sed de restitutione ad sacra ministeria. Vult enim Presbyteros, et Diaconos graviter peccantes deponi a gradu suo; ac si resipuerint, et veniam petierint, absolvi quidem a peccatis, sed nunquam restitui in suos gradus, quod idem omnes Veteres docent.

Vigesimusquintus est Gregorius III, quem Magdeburgenses Centur. VIII. cap. 10. in vita ipsius accusant. Primo, quod in epist. ad Bonif. jussert iterum consecrari ordinaros ab aliis, quam ab iis quos Romanus Pontifex miserat. Sed hoc est apertum mendacium. Gregorius enim solum jubet iterum consecrari ordinaros a non veris Episcopis.

Secundo, eundem accusant, quod in alia epist. ad Bonif. permiserit viro ducere aliam uxorem, si propter morbum aliquem propria uxor debitum ei conjugale reddere non valeat : quod est expresse contra Evangelium; ut etiam annotavit Gratianus XXXII. quest. 7. can. Quod proposuisti. Ejusdem erroris accusatur a nonnullis Gregorius I, propter epistolam ejus ad Augustinum Angl. Episc. in quo similia verba reperiuntur.

Respondeo in primis : mirandum esse, cur hoc habeant Lutherani pro errore, cum id etiam Lutherus docuerit, teste Joanne Cochleæ in septicipite, cap. de Matrim. Deinde

dico : Gregorium non loqui de quacunque imbecillitate, sed de impotentia perpetua et naturali, per quam est inapta ad conjugium mulier; talia enim conjugia si ex errore contracta sint, censentur non esse conjugia et Ecclesie judicio solvantur; ut habemus in decretal. tit. de frig. cap. ex litteris : ita respondet Glossa in 20. dist. can. de libellis.

Sed contra hoc est : quod Gregorius videtur judicare primum fuisse verum Matrimonium, et non tam solvendum quam ei secundum superaddendum; scribit enim non debere virum a priore uxore subsidium auferre, id est, debere eam adhuc ut uxorem alere, et sustentare. Ideo posset etiam dici cum eadem Glossa in XXXII. quest. 7. can. Quod autem proposuisti, Pontificem dare consilium non præceptum, ut eam, quæ videbatur fuisse uxor, adhuc sustentet, si providentia ejus indigeat, cum nulla ipsius culpa acciderit, ut uxor illius esse non posset. Est autem notandum, hanc sententiam non esse Gregorii I, sed solum hujus Gregorii III. Nam epistola illa ad August. est una eadem cum ista ad Bonifac. quam certum est esse Gregorii III, unde non invenitur inter opera B. Gregorii, sed solum in tomis Conciliorum. Ubi etiam Concilium Romanum de gradibus prohibitis circa Matrimonium, tribuitur Gregorio I et III, cum tamen revera non possit esse nisi Gregorii III., ut patet ex Imperatoribus, qui nominantur in principio et fine Concilii.

Vigesimussextus est Nicolaus I, quem nonnulli reprehendunt, quod (ut refertur de consecr. dist. 4. can. a quodam Judæo) docuerit, Baptismum in nomine Christi collatum sine expressione trium personarum esse ratum. Id enim est contrarium non solum Evangelicæ institutioni, sed etiam aliorum Pontificum decretis; nimirum Pelagii et Zachariæ, qui Baptismum improbant eorum qui tantum sunt baptizati in nomine Christi, et non expresse in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ut patet in eadem dist. 4. can. Multi, et can. in Synodo. Neque potest responderi : tempore Nicolai non fuisse adhuc definitum, an Baptismus esset irritus, si conferretur in nomine Christi. Nam id fuerat definitum in Concilio Anglicano, a summo Pontifice Zacharia, qui Nicolaum processit, confirmato, ut patet ex can. in Synodo, de consecrat. dist. 4.

Respondeo : Nicolaum non definiendo questionem de Fide, illud dixisse, sed solum

ut Doctorem particularem exposuisse obiter opinionem suam. Nam quod ille intendebat docere in illo canone, non erat de forma Baptismi, sed tantum de ministro, de quo interrogatus fuerat. Itaque posteaquam responderat et definierat, Baptismum esse ratum etiamsi a Judæo, vel Pagano detur, quæ erat præcipua questio, addidit obiter : Baptismum esse ratum, sive in nomine trium personarum, sive in nomine solius Christi detur. In quo secutus est Ambrosii sententiam lib. I. de Spir. S. cap. 3. ut ipse ibidem dicit. Quæ sententia falsa quidem est meo judicio; tamen non hæretica. Nam non invenitur ulla certa definitio Ecclesie de hac re, et Patrum sententiæ inveniuntur etiam variae.

Neque obstant canones illi Pelagii et Zachariæ. Nam Pelagius non definit quidquam, sed solum ut Doctor in Epist. ad Gaudent. explicat opinionem suam. Zachariæ autem canon mihi valde suspectus est. Nam in primis Gratianus citat epistolam Zachariæ ad Bonifaciam, cum hunc canonem ponit : at non invenitur in epistolis Zachariæ ad Bonifacium quæ existit in tomis Conciliorum, aliqua talis sententia.

Deinde Concilii illius Anglicani non meminit Beda in historia gentis suæ, ubi tamen aliorum Conciliorum Anglicanorum mentionem semper facit. Imo ipse Beda contrariam sententiam sequitur. Nam in cap. X. Act. approbat sententiam Ambrosii de Baptismo in nomine Christi : qui tamen nec potuit ignorare decretum Concilii Anglicani, si revera fuit, ejus meminit Zacharias cum ipse eodem tempore vixerit, et adhuc Zachariæ supervixerit; nec ullo modo credibile sit, eum voluisse Concilio in sua patria celebrato, et a Sede Apostolica confirmato, contradicere.

Admissa autem auctoritate Concilii, et Zachariæ, respondetur dupliciter. Primo cum Magistro in IV, dist. 3. in illo Concilio fuisse solum definitum, non esse ratum Baptismum sine invocatione trium divinarum personarum : non autem esse definitum, an ille tres personæ implicite an explicite nominari deberent; et proinde non pugnare istum canonem cum sententia Ambrosii et Nicolai, qui docuerunt, sufficere implicitam nominationem trium personarum in uno Christi nomine. Ad quem modum etiam istum canonem Concilii intellexit B. Bernardus in epist. 340. et Hugo de S. Victore, et omnes alii Doctores illius ætatis, qui, non obstante

canone Concilii Anglicani, docuerunt, Baptismum in nomine Christi esse ratum.

Secundo dici potest : Concilium Anglicanum non esse vere et proprie præbuit ab Apostolica Sede; et ideo non facere rem de Fide. Zacharias enim laudavit quidem Concilium Anglicanum, et ejus decreta citavit ad suum propositum, non tamen proprie ut Pontifex, et ex intentione confirmandi acta Concilii illud probavit : aliud enim est, Pontificem serio confirmare decreta Conciliorum, aliud vero, ad aliquod aliud propositum ea commendare.

Vigesimusseptimus est Stephanus VI, cui adjungitur Vigesimosextavus, Sergius III, nam ut ex Platina et aliis constat, Stephanus Papa irritavit acta Formosi Papæ prædecessoris sui, et ordinatos ab illo, iterum jussit ordinari; proinde sensit Sacramentum pendere a virtute ministri, qui est error in Fide manifestus. Quocirca Joannes IX irritavit postea acta Stephani VI, et approbavit acta Formosi. Sed rursus paulo post Sergius III iterum irritavit acta Formosi; et proinde etiam Joannis, et approbavit acta Stephani. Ex his Pontificibus contrariis inter se, necessario aliqui errant, ut observarunt diligenter Magdeburgenses Centur. IX. cap. 10. in vita Stephani VI et Cent. X. cap. 10. in vita Joannis IX et Sergii III.

Respondeo : errasse Stephanum VI et Sergium III, sed in questione facti, non juris, et malo exemplo, non falsa doctrina; hæc enim est historia. Formosus Cardinalis et Episcopus Portuensis a Papa Joanne VIII depositus, ac degradatus, et ad sortem laicorum reductus, ex urbe discessit, et juravit, nunquam se vel ad urbem, vel ad Episcopatum rediturum. Paulo post, mortuo Joanne VIII, successor ejus Martinus II absolvit Formosum a juramento incaute prolati et dignitati pristinae restituit. Non dia post idem Formosus Papa creatur, vivit annis quinque, et apponitur ad patres suos.

Succedit Stephanus VI, qui magno odio in Formosum incensus, et vel nesciens, vel non credens, cum a Martino Papa fuisse absolutum a juramento, publice in Concilio Episcoporum decernit, Formosum nunquam fuisse legitimum Pontificem; et ideo irrita esse debere omnia ejus acta, et qui ab illo sacros ordines acceperant, coëgi iterum ordinari, tanquam nihil ab illo accepissent. Dispicuit hoc factum omnibus; et ideo Pontifices tres ordine succedentes, Romanus I

Theodorus II, et præcipue Joannes IX, convocato atio Concilio Episcopali, judicaverunt, Formosum verum Pontificem fuisse, et Stephani VI sententiam irritaverunt. Successit postea Sergius III, et in omnibus Stephanum VI imitatus est. Præcipua ergo quæstio fuit, an Formosus fuisset Papa legitimus, nec ne: in quilibet quæstionibus non negamus, posse errare Pontifices, et de facto errasse Stephanum et Sergium.

Sed Objicies: Stephanus et Sergius non solum judicaverunt, Formosum non fuisse verum Pontificem, sed etiam ordines sacros, quos ille contulerat, non fuisse ratos; qui est error manifestus contra Fidem: nam etsi Formosus non fuisset Papa, et semper mansisset depositus et degradatus; tamen quia aliquando versus Episcopus fuerat, et erat quoad characterem et ordinis potestatem, quæ non potest ullo modo auferri; error in Fide est dicere: Ordines sacros ab illo collatos non fuisse veros ordines sacros.

Respondeo: Stephanum et Sergium non edidisse aliquid decretum, quo decernerent, ordinatos ab Episcopo degradato, vel nominatim a Formoso tanquam degradato, esse iterum ordinandos: sed solum de facto jussisse iterum eos ordinari: quæ jussio non ex ignorantia, aut heresi, sed ex odio in Formosum procedebat. Notat enim Sigebertus in Chron. anni 903, Stephanum VI, reclamantibus pene omnibus, per vim exordinasse a Formoso ordinatos.

Vigesimus nonus est Joannes XIII, sive, ut alii dicunt, XIV, quem Magdeburgenses Cent. X. cap. 6. col. 204. accusant horrendi erroris, et sacrilegii, quod contra Christi institutionem, cepit baptizare campanas, quod etiam frequenter alii hæretici nobis objiciunt. Mirum vero est, cur non etiam dicant campanas a nobis antea catechizari, et instrui, ut possint Fidei Symbolum resonare.

Vel igitur rem ipsam, vel nomen Baptismi campanarum reprehendunt. Si rem; aperte decipiuntur vel mentiuntur: non enim campanæ revera baptizantur, sed solum benedicuntur, et dedicantur divino cultui, eo modo, quo templa, altaria, calices, et alia sacra vasa, ut patet ex Pontificali, ubi habetur benedictio campanæ, et nulla sit mentio usquam Baptismi, neque dicitur: « Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: » sed solum funduntur preces ad Deum, ut in aliis benedictionibus. Si nomen

reprehendunt; sciunt nomen Baptismi non a Pontificibus, sed a vulgo, et quidem metaphorice accommodatum campanarum benedictioni, quia nimirum vident, campanas aqua benedicta aspergi, et eis nomina interdum imponi, ut distinguantur aliæ ab aliis.

Trigesimus est Sylvester II, quem magum et necromanticum fuisse, et a diabolo discerptum in templo S. Crucis in Hierusalem, refert Martinus Polonus in Chron. et Magdeburgenses Cent. X. cap. 10, et Tilmannus lib. I. cap. 9 de Ecclesia. Constat autem Necromanticos, ut plurimum esse infideles, et Diabolum pro Deo colere.

Respondeo: sine dubio esse fabulas, quæ narrantur de magia, et morte Sylvestri II. Nam nec ullus bonæ Fidei auctor vetustus id pro certo affirmat, et exstat adhuc in Ecclesia Lateranensi sepulchrum hujus Pontificis, cum epitaphio posito a Sergio IV Papa, viro sancto, omnium Scriptorum consensu, qui tantum quinque annis fuit posterior Sylvestro, in quo epitaphio laudatur Sylvester tanquam optimus Pontifex. Ocasio fabulandi de magia hujus Sylvestri fuit, quia erat Sylvester peritissimus Geometria, de qua etiam libros scripsit: seculo autem illo, id est 900, quo nullum fuit indoctus, et infelicis, qui Mathematicæ, aut Philosophiæ operam daret a vulgo Magus putabatur. Vide Onuphrium in annotatione ad Platina.

CAPUT XIII.

De Gregorio VII.

Trigesimus primus, qui erroris arguitur ab adversariis, est Gregorius Papa ejus nominis septimus. Eum enim Magdeburgenses Cent. XI. cap. 10, reprehendunt ut hæreticum necromanticum, seditiosum, simoniaeum, adulterum, ac pessimum, non solum omnium Pontificum, sed fere omnium hominum. Et idecirco eum non Gregorium, ut vocabatur in Pontificatu, neque Hildebrandum, ut dicebatur ante Pontificatum, sed, Hellebrand appellant, quod Germanice inferni titrationem significat.

Eundem Gregorium Theodorus Bibliander in Chron. vult esse ipsum Gog principem Magog: et omnes alii hujus temporis hæretici nullum Pontificem magis detestantur,

quam istum, ac presertim Tilmannus lib. I. de Eccles. cap. 9. ubi apertissime mentitur, ea quæ narrantur mala de Gregorio VII, haberi in libris Monachorum, Papæque adulatorum; cum tamen et ipse Tilmannus, et Centuriatores nullum proferant testem præter unum, qui fuit hostis juratus Gregorii VII; omnia enim prodant unius Bennonis Pseudocardinalis testimonio, qui illo tempore vixit, et vitam Gregorii VII scriptam reliquit.

Ego autem hujus Bennonis librum legens, et impudentissimorum mendaciorum plenissimum inveniens, alterum e duobus mihi persuasi: aut revera nihil tale eo tempore scripsisse Bennonem, sed aliquem Lutheranum esse hujus libri auctorem, qui eum sub Bennonis titulo edidit: aut certe Bennonem illum non tam scripsisse vitam Gregorii Septimi, quam sub nomine Gregorii Septimi, voluisse depingere idæam pessimi Pontificis, ad eum nodum, quo Xenophon scripsit vitam Cyri Regis Persarum, qui non tam narravit quid Cyrus egerit, quam quid agere debebat optimus Princeps.

Non esse autem ullam fidem habendam huic Bennoni, perspicuum est ex eo, quod contrarium scribunt omnes alii Auctores ipso qui illo tempore aliquid de hac re ediderunt, quibus major fides habenda est, quam Bennoni; tum quod isti multi sint, ille unus tantum; tum etiam quod Benno fuerit Cardinalis non a vero Papa Gregorio VII, creatus, ut mentitur Bibliander in Chron. tab. 13 qui Bennonem Gregorii Cardinalem, et ipsi Gregorio intimum fuisse dicit: sed ab Antipapa Clemente III, quem Imperator in odium Gregorii constituerat, ut patet ex lib. Onuphrii de Pontif. cum enim esset Cardinalis Antipapæ, non poterat bene loqui de vero Papa. Illi autem alii auctores neutri parti erant obstricti beneficio aliquo; et ideo rectius judicabant. Esse autem contraria, quæ scribunt cæteri, iis quæ Benno scribit, facile demonstrari potest.

Quatuor sunt ad quæ revocari possunt omnia, quæ scribit Benno. Primum est, Gregorium VII, per vim militarem, quam ipse sibi pecuniis comparaverat, invasisse Pontificatum nullo Cardinalium subscribente, et sine ullo Cleri, et populi consensu. At S. Anselmus Episcopus Lucensis, qui tunc vivebat, in epist. ad Guibert. qui in schismate fuit Antipapa dictus Clemens III, ita scribit: « Ut ergo, inquit, de B. Gregorio patre nostro dicam, quod de Cornelio scripsit B. Cy-

prianus: factus est Episcopus de Dei, et Christi ejus judicio, de clericorum pene omnium; et, ut verius dicam, omnino omnium testimonio, de plebis, quæ tunc aderat suffragio, de sacerdotum antiquorum, et honorum virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Alexandri locus, id est, cum locus Petri, et gradus cathedræ sacerdotialis vacaret etc. » Hanc epistolam refert Abbas Urspergensis in Chron. et subiungit, istum Anselmum fuisse virum doctissimum, et sanctissimum; adeo ut vivus et mortuus miraculis clarerit.

Exstat etiam apud Platina forma electio- nis hujus Pontificis in hæc verba: « Nos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolyti, Subdiaconi, Presbyteri, præsentibus Episcopis, Abbatibus, multisque tum Ecclesiastici, tum laici ordinis, eligimus hodie, X. Kalen. Maii in basilica Sancti Petri ad vincula, anno salutis 1073, in verum Christi vicarium Hildebrandum Archidiaconum, virum multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, justitiæ, constantiæ, religionis, modestum, sobrium, continentem, etc. » quæ forma divina providentia conservata videtur ad Bennonis mendacia coarguenda. Idem autem scribunt omnes alii Auctores, quos infra citabimus.

Deinde scribit Benno, Henricum IV, in- stantem a Gregorio VII excommunicatum, quod idem audent asserere Magdeburgenses Cent. XI. cap. 6. col. 264. At Stephanus Episcopus Halberstatis, vir sanctus et doctus, illo ipso tempore scripsit hæc verba in epist. ad Walramum Episc. teste Dodechino in Addit. ad Marian. Scot. anno 1090. et Trithemio in Chron.: « Audi, inquit, vera, non fœcata, audi fortia, non fœcata: omnis qui dignitates spirituales dividit, hæreticus (simoniacus) est: Dominus autem Henricus, quem Regem dicunt, episcopus, et abbas vendit. Etenim Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem, et plures alios, pro pecunia: Ratisponensem, Augustensem, et Strasburgensem, pro gladio; Abbatiam Fuldensem, pro adulterio; Monasteriensem vero episcopatum, quod dicere et audire nefas est, pro sodomica immunditia vendidit. Quæ si impudenter negare volueris, teste celo, teste terra, omnes etiam a furno redeuntes scoli concludent hoc: Dominus Henricus hæreticus est. Pro quibus nefandis malis ab Apostol. sede excommunicatus, ne potestatem aliquam super nos,

quia Catholici sumtis, poterit exercere.» Hæc ille.

Marianus Scotus, qui ipso tempore Henrici IV floruit, in Chron. anni 1075: «Hæc, inquit, et similia nefanda, et inaudita Henrici Regis flagitia videntes, et audientes fieri Catholici viri per id temporis in Ecclesia constituti, cum Propheta Elia zelo Domini zelantes pro domo Israel, directis Romam nuntiis ad Alexandrum Apostolicæ sedis antistitem, hæc ei, et alia quamplurimâ, quæ in regno Teutonico, insanientibus simoniacis hæreticis Rege Henrico auctore et paterno dicta et gesta sunt, tam litteris, quam viva voce gemendo, ac dolendo conquesti sunt.»

Item Dodechinus Mariani continuator, anno 1106: «Henricum, inquit, hominem peruersum, et justo iudicio ab Ecclesia eiectionis constat manifeste, vendidit enim omnia spiritalia.» Idem vero auctor, an. 1090 et 1093, multa scelera horrenda prorsus Henrici IV refert. S. quoque Anselmus Cantuariensis ejusdem temporis auctor in ep. ad Walram. quæ præcedit librum de azymo, Henricum IV Neronis, Domitiani, et Diocletiani successorum vocat. Denique non pauca Henrici scelera referunt Lambertus Schaffnaburgensis, Abbas Urspergensis in Chron. Albertus Krantius lib. V Metrop. et lib. V Saxonie, et Joannes Aventinus lib. V Annal. Bojorum; quibus auctoribus Magdeburgenses multum tribuere solent. Quid, quod Calvinus ipse idem fatetur? sic enim scribit lib. IV Inst. cap. 11, §. 13: «Imperator Henricus ejus nominis quartus, homo levis et temerarius, nullius consilii, magnæ audaciæ, et vite dissolutæ, Episcopatus totius Germaniæ habebat in aula sua partim venales, partim prædæ expositos.»

Tertio scribit Benno, Gregorium Papam hæreticum Berengarianum fuisse, hoc est, non certo credidisse, in Eucharistia adesse verum Christi corpus: sed certe nihil minus de hoc Pontifice dici potest. Nam (ut omittam quod sanctus ab omnibus Scriptoribus appellatur, quod Leoni IX et Nicolao II, qui Berengarianum damnauerunt, semper communicavit, quod nullus probatus Auctor, ac ne Sigebertus quidem, qui parum ei favit, tale aliquid asserere ausus est) hic ipse Gregorius in Concilio Turonensi tamquam Legatus summi Pontificis præsidens eundem Berengarianum confutavit. Sic enim Guifmundus scribit lib. III de Euchar.: «Ipsa (Ecclesia

per B. Leonem Papam hæc Berengariana figmenta mox suo exorta damnavit. Deinde per hunc ipsum, qui nunc præest, B. Gregorium Papam tunc Archidiaconum ejusdem Romane sedis, in Concilio Turonensi convicit, ipsumque Berengarianum, ut videbatur, correctum, ac propriæ manus Sacramento satisfaciendam, clementer suscepit. Reversumque aliquanto post ad vomitum suum, agente sanctæ recordationis Nicolao Papa in generali Concilio Romæ iterum confutavit.»

Ac ne forte dicant: Gregorium, cum esset Archidiaconus, Catholicum fuisse: in Pontificatu vero hæreticum factum; legatur Thomas Waldensis tom. II de Sacram. c. 43 ubi recitat ad verbum sententiam Gregorii hujus Papæ septimi, quam in Romano Concilio contra Berengarianum tulit anno Pontificatus 6 ex qua luce clarius apparebit, mentium esse Bennonem.

Quarto scribit Benno, Gregorium virum deterrimum fuisse, simoniacum, magum, adulterum, homicidam, denique omnibus sceleribus coopertum: et historias quasdam narrat, quarum nulla exstant vestigia in bonis Auctoribus; et eas tamen pro oraculis vendunt Illyricus, et Tilmannus.

At contrarium scripserunt illo ipso tempore, et posterioribus sæculis omnes fere alii Auctores: ac, ut solum Germanos proferam, Trithemius in Chron. scribit hoc modo de Conciliabulo Imperatoris: «Ad hoc, inquit, concilium malignantium Gulielmus Abbas Hirsaugiensis vocatus ire contempsit; quippe qui vicarium Christi sanctum et innocentem noverat.» Otho Frisingensis lib. VI hist. cap. 32: «Hildebrandus, inquit, semper in Ecclesiastico rigore constantissimus fuit.» Et cap. 34: «Forma, inquit, gregis factus quod verbo docuit, exemplo demonstravit, ac fortis per omnia athleta murum se pro domo Domini ponere non timuit.» Et cap. 36: «Ecclesia tanto pastore, qui inter omnes sacerdotes, et Romanos Pontifices præcipui zeli et auctoritatis fuit, orbata, dolorem non modicum habuit.» Krantius in Metrop. lib. V, cap. 20: «Henricus IV, inquit, Ecclesiarum jura invasit, Episcopos pro suo arbitrio instituens, destituensque, summum Pontificem Gregorium VII, virum sanctum insectatus est.»

Abbas Urspergensis, non videtur ausus fuisse, nimis aperte Gregorium VII laudare: tribus tamen in locis indicat sententiam

suam. Primo, ubi verbis clarissimis Henricum IV vituperat: «Anno, inquit, Domini MLVIII, Henricus Rex adolescentiæ usus libertate, Saxoniam solum ex omni Romano Imperio cepit incolere, principes despiciere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, venatui, lusibus, cæterisque ejusmodi exercitiis, plusquam justitiis faciendis, ut incusatus est, operam dare; Filias illustrium quibuslibet obscure natis conjugare, privata præsidia, nimirum potentibus non satis fidens instituire.» Et infra: «Hic finis, hic interitus, hæcque sors ultima Henrici, illo sub vocabulo, quarti Romani Imperatoris, a suis appellati, a Catholicis vero, id est, cunctis B. Petro, suisque successoribus fidem et obedientiam lege Christiana conservantibus archiprærata, simul et hæresiarcha, neonem et apostata, persecutorque plus animarum, quam corporum competenter dicebatur.» Hæc ille. Ubi dum Henricum ab adolescentia in tyrannidem declinasse docet; justum Gregorii iudicium in eundem Regem fuisse demonstrat.

Denique infra, cum citasset verba Conciliabuli contra Gregorium, ac deinde defensionem S. Anselmi pro eodem Gregorio, ita subjungit Abbas: «Hæc priori sententiæ valde contraria scripsit Anselmus Episcopus, vir litteris apprime eruditus, ingenio acutissimus, facundia præcipuus, et quod omnibus majus est, in Dei timore, et sancta conversatione nominatissimus; adeo ut tam in vita, quam post mortem referatur miraculis clarus.» Hæc ille. Qui certe dum anteponebat Gregorii laudatorem reprehensoribus, mirum, si non ipse etiam Gregorium tacite laudare videatur.

Denique infra sic ait de successore Gregorii VII: «Desiderius Cardinalis Romanus, et Abbas Cassinensis, verus Christi famulus, licet multum corde simul et corpore renitens, substituitur. Sed cum infirmitate gravi laborans ad summum hunc apicem proveheretur, precibus obtinuit, ut infra non multos dies ex hac vita tolleretur.» Quis autem dubitat, hunc Desiderium, si verus Christi famulus erat, non fuisse unquam approbatum causam Gregorii, nisi eam justissimam esse cognovisset?

Naucerus in Chron. generat. 37.: «Vir, inquit, fuit Gregorius religiosus, timens Deum, justitiæ et æquitatis amator, in adversis constans, qui propter Deum, in his

quæ ad justitiam pertinebant, nihil timuisse perficere.»

Marianus Scotus, Fuldensis Monachus, qui tempore Gregorii VII vixit, in Chron. anni 1075: «Gregorius, inquit, querimonis, et clamoribus Catholicorum justis adversus Henricum, et scelorum ejus immanitatem auditis, zelo Dei accensus, jam dictum Regem excommunicatum pronuntiavit, maxime propter simoniam: quod factum Catholicis quidem viris bene placuit; simoniacis vero ac fautoribus Regis nimium displicuit.»

Dodechinus Abbas continuator Mariani, anno 1085: «Ipse, inquit, Urbanus venerabilis Papæ Gregorii scripta et dicta contra schismaticos habita confirmavit. Et anno 1080, beatæ memoriæ Papam Gregorium nominat.

Lambertus Schaffnaburgensis, qui eodem tempore vixit, in historia rerum Germanicarum: «Hildebrandi, inquit, in Chron. et invidios adversus avaritiam animus, omnia excludat argumenta humane fallaciæ.» Item: «Signa, et prodigia, quæ per orationes Gregorii Papæ frequentius fiebant, et zelus ejus ferventissimus pro Deo et Ecclesiasticis legibus satis eum contra venenatas detractorum linguas communiabant.» Item ibidem refert obitum Gulielmi Episcopi Trajectensis, qui una cum Bennone Gregorium oppugnaverat: «Repente, inquit, gravissima ægritudine correptus, miserabili ejulatu coram omnibus vociferabatur, justo Dei iudicio se et præsentem vitam amisisse et æternam, quod Regi ad omnia, quæ perperam intendisset, operam suam summo annis præbuisset, atque in spem gratiæ ejus, Romano Pontifici sanctissimo, et Apostolicarum virtutum viro graves contumelias sciens et prudens innocenti irrogasset.» Denique ibidem: «Papa, inquit, ubi Missarum solemniam celebrasset, proferens manu corpus Domini cum ad Regem, palam ait: Ego jam pridem a te, tuisque fautoribus insimulor, sedem Apostolicam per simoniacam hæresim occupasse, et aliis criminibus vitam maculasse. Quo igitur satisfactiohis compendio, omnem omnibus scandali scrupulum auferam, Deum precor, ut suo me hodie iudicio vel absolvat subjecti criminis suspicione, si innocens, vel subitanea morte interimat, si reus: et mox partem Domini corporis accepit, et comedit, qua liberime assumpta, cum populus innocentiam Pontificis congratulatus in laudes

Dei aliquamdiu acclamasset, ad Regem conversus : « Fac, inquit, fili, si placet, quod me facere vidisti. Rex, post dilationem impetratam, recusavit eo modo se purgare; nec injuria tibi enim ad suos redierat, statim etiam ad ingenium rediit, nec prius quievit, quam et B. Gregorium urbe expulisset, et Gilbertum Ravennatensem Episcopum ejus loco supposuisset. » Hæc ille.

Joannes Aventinus restat ex Germanis, qui hoc nostro sæculo scripsit, et licet multa scribat in Gregorium nostrum ex auctore quodam sine nomine, ac propterea etiam sine auctoritate : tamen alicubi etiam veritate victus, Henricum reprehendit, et Gregorium laudat. Sic enim ait lib. V Annal. Bojor. pag. 563 : « Henricum stupris, amoribus, impudicitiae et adulterii flagrasse infamia, ne amici quidem negant. » Et infra : « Gregorium virum sanctissimum pervicaciorum exitisse, Paulus Bernietensis, qui ejus vitam libris duobus complexus est, et reliqui ejus partium acerrimi propugnatores produnt. » Et infra pag. 579. posteaquam descripsit crimina Gregorio ad adversariis objecta; ita subjungit : « Adversus hæc Anselmus Lucensis Episcopus (qui hymnos, et alia, quæ de Servatoris nostri cruciatibus perscripta sunt, de Gregorio interpretatur) et Gulielmus Hirsunus, qui suam causam, seque justos esse, miraculis post mortem declararunt, pleraque scripsere. »

Habemus igitur innocentiam Gregorii probatam tripliciter, testimonio Scriptorum, testimonio adversarii morientis, et testimonio Dei a Pontifice invocati. Una solum superest calumnia Sigeberti, qui in Chron. scribit, Gregorium VII sensisse, Presbyterum concubinarium, si forte sacrum facere velit, non posse revera consecrare, et ideo interdidixisse Christianis, ne concubinariorum Presbyterorum sacris interessent.

Respondeo : Sigebertum fuisse ex sectatoribus Henrici IV, ut Trithemius refert in Catal. Script. et ideo sinistre interpretatum interdictum Gregorii. Quid autem Gregorius jusserit, longe melius, et fidelius refert B. Anselmus Sigeberto antiquior, et sanctior. Qui in epist. 8. ad Guliel. Abb. sic ait : « De presbyteris, inquit, qui se aperte reprobos, et libidinis commercio Deo execrabiles exhibent, omnino tenendum est, quod Apostolica providentia Ecclesiastico justoque rigore constituit, nempe nullatenus convenit, ut ibi reverenter astetur, ubi pertinaciter aperta,

et impudenti libidine fatentes, Dei et Sanctorum prohibitionem contemnendo, sacris altaribus deserviunt, imo non deserviunt, sed quantum ad ipsos pertinet, turpiter commaculant. Non quo quis ea, que tractant, contemnenda, sed ipsos potius tractantes execrandos existimet, ut qui Dei, et Angelorum præsentiam non reverent, vel hominum detestatione repulsi, sacra contaminare desistant. » Hæc ille. Qui rectissime decretum Gregorii tempore suo editum explicavit.

Placet nunc Catalogum adscribere eorum auctorum qui de Gregorio VII honorifice scriperunt. Primum igitur ipsius Gregorii ætate scripsit Leo Ostiensis circa annum 1080, in lib. III hist. Cassin. multa de sanctitate hujus Gregorii, in quibus etiam sunt celestes revelationes, et visiones probatissimorum servorum Dei. Eodem tempore de Gregorio, ut sancto Pontifice, scripsit Marianus Scotus lib. III Chron. ab anno 1075 usque ad annum 1083. Item Lambertus Schaffnaburgensis in hist. German. non procul a fine. S. Anselmus Cantuariensis in epist. 8. et init. lib. de azyma. S. Anselmus Lucensis in epist. ad Guibert. apud Abb. Urspergen. Stephanus Halberstatensis in epist. ad Walramum apud Dodechinum in Addit. ad Marian. Scot. Bernardus Corbeiensis in Apol. pro Gregor. teste Trithemio in Catal. Script. Guilmundus lib. I et III de Sacram. Euchar. Denique Paulus Bernietensis, et Gerohus Reicherspergensis, quos pro Gregorio scripsisse, et propterea exilium passos, testatur Joannes Aventinus lib. V. Annal. Boior. Hi igitur decem sancti et docti Scriptores viventem Gregorium defendebant, solus exstat ex Scriptoribus illius ætatis Benno Pseudocardinalis, qui accuset.

Deinde circa annum 1100, Sigebertus in Chron. etiam Henrico Imperatori faveret, ut supra diximus, nullum tamen crimen Gregorio abscribere ausus est, eorum quæ Benno et Centuriatores referunt : solum tribuit ei zelum inconsideratum, et errorem circa Sacramenti ministros, a quo satis eum Anselmus purgavit. Porro idem Sigebertus ibidem non tacet, pro Gregorio scripsisse Anselmum Lucensem, et hujus Anselmi sanctitatem a Deo signis, et prodigiis demonstratam esse; quod certe ad magnam Gregorii laudem pertinet. Non diu postea Gratianus circa annum 1150, decretum Gregorii retu-

CAPUT XIV.

De cæteris Pontificibus, quibus error in Fide falso tribuitur.

Trigesimussecundus est Alexander III, qui cap. Cum esses, de testamentis, dicit esse alienum a divina lege et Ecclesie consuetudine, ut in testamentis requirantur plures tribus testibus et ibidem sub pena excommunicationis præcipit, ne ullus rescindat testamenta cum tribus testibus facta. At contrarium est in praxi totius orbis Christiani : nec enim habentur rata testamenta, nisi septem testibus adhibitis. Idem Alexander, cap. Licet, de sponsa duorum, dicit, quosdam suos prædecessores judicavisse, Matrimonium per verba de presenti contractum, non tamen consummatum, posse dirimi per aliud Matrimonium : se tamen contrarium sentire. Ex quo sequitur, vel Alexandrum, vel etiam prædecessores errasse.

Respondeo ad Primum cum glossa Canonistarum : Alexandrum non tradere eam legem, nisi hominibus sibi subjectis in temporalibus, et spiritualibus; et proinde non derogare istum canonem legibus civilibus, nec praxi reliqui Orbis Christiani. Vel si tradat legem omnibus Christianis, debere intelligi solum de causis piis, de quibus Ecclesia judicat, id est, voluisse Pontificem, ut testamenta, non quidem omnia, sed illa solum, quæ Ecclesiam, vel locum pium heredem faciunt, valeant, etiam si tribus tantum adhibitis testibus facta sint. Ad secundum dico : nec Alexandrum, nec ejus prædecessores aliquid definivisse, sed solum quid sentirent explicuisse.

Trigesimustertius est Celestinus III, quem Alphonsus de Castro lib. I de hæres. cap. 4. affirmat, non posse ullo modo excusari ab hæresi, quod docuerit, per hæresim ita Ma-

lit XV, quæst. 6. can. Nos Sanctorum. Et pro Gregorio nostro egregie scripsit Otho Frisingensis, et genere, et eruditione, et vite probitate nobilissimus, lib. VI hist. Item Gulielmus Tyrius circa annum 1180, lib. I de bello sac. cap. 13. et Godefridus Viterbiensis in Chron. suo univers. par. 17. Conradus Abbas Urspergensis circa annum 1200, in Chron. etsi nec aperte laudat, nec vituperat Gregorium; laudat tamen (ut diximus) occultius multis modis, nullo autem modo reprehendit. Eodem tempore Dodechinus in Addit. ad Marian. apertissime Gregorium laudat, et Henricum vituperat. Vincentius circa annum 1250, in spec. histor. lib. XXV, cap. 44. miraculis, et dono prophetiæ Gregorium VII clarissime testatur. Et eundem cum honore citat S. Thomas 2. 2. quæst. XII, art. 2. Martinus Polonus circa annum 1300, in vita ejusdem Gregorii. Et Joannes Villanus lib. IV hist. Florent. cap. 21. Blondus circa annum 1400, dec. 2, lib. III; Mathæus Palmerius in Chron. et Thomas Waldensis tom. II, cap. 43. S. Antonius circa annum 1450, 2. par. Sum. histor. tit. XVI, cap. 1, §. 21. Platina in vita Gregorii, et Æneas Sylvius in Comp. Blondi; Joannes Trithemius circa annum 1500, in Chron. Joannes Nauclerus in Chron. gener. 37. Albertus Krantius lib. V Metrop. et Sabellicus Enneade 9, lib. III. et Volaterranus lib. XXII Anthropol. res gestas Gregorii, ut planesantissimi viri, descriperunt. Qui sunt Auctores triginta duo, quos uni Bennoni ad retundendam Centuriatorum et Tilmanni impudentiam opponimus : necnon ad coarguendum Tilmanni mendacium, qui scribere ausus est, Gregorii VII flagitia prodita esse in lucem a Monachis et adulatoribus Papæ, cum nos contra ostenderimus, Gregorium ab omnibus laudari. (1)

(1) Post Protestantés, Gallicanismi fautores, notanter Maimbourg, Bossuet et Fleury, in Gregorium VII debacchati sunt : quos vix superant Voltaire et Gibbon. Sed post Baronium et Natalem Alexandrum, non pauci et non parvi scriptores Pontificem defenderunt. Bossuetum optime confutat Bianchi; Fleury confutatur a Marchetti et Muzarelli. Inter recentiores Gregorii patronos, nominandi sunt F. de Kerz, Voigt, licet protestans, Phillips, Hefele, Davin et presertim Gorini, in opere cui titulus : *Défense de l'Eglise contre les erreurs historiques*, qui cæteros pontifices similiter ab injustis vindicat accusationibus.